

ORIENTAČNÍ DNY PRO ŠKOLNÍ TŘÍDY

Nová forma pastorační mládeže v české církvi – vývoj, principy,
zkušenosti.

Mgr. Michael Martinek

OBSAH

1. HISTORIE.....	2
1.1 Nová koncepce duchovních obnov v Německu.....	2
1.2 Rozšíření Orientačních dnů.....	3
2. CHARAKTERISTIKA.....	5
2.1 Cíle.....	6
2.2 Principy.....	7
2.3 Náboženský rozměr.....	7
2.4 Témata.....	8
3. TEOLOGICKÁ KRITÉRIA.....	9
3.1 Orientační dny jako součást procesu evangelizace.....	9
3.2 Orientační dny jako realizace výchovného poslání církve.....	10
3.3 Orientační dny jako služba církve společnosti.....	11
4. SITUACE U NÁS.....	12
4.1 Náboženská situace mládeže.....	12
4.2 Priority práce s mládeží v České republice.....	13
4.3 Projekt Orientační dny.....	14
4.4 Personální a finanční zajištění.....	15
4.5 Konkrétní podoba Orientačních dnů.....	15
4.6 První zkušenosti.....	15
4.7 Celkové hodnocení.....	17
4.8 Další perspektivy.....	18
5. ZÁVĚR.....	19
Použitá literatura.....	19

1. HISTORIE

1.1 Nová koncepce duchovních obnov v Německu

Projekt Orientačních dnů (dále jen OD) pro třídy středních škol vznikl počátkem 70. let ve Spolkové republice Německo. Byl reakcí katolické církve (později i jiných křesťanských církví) na měnící se společenskou a náboženskou situaci.

„Historické kořeny OD leží v tzv. exerciciích pro mládež, duchovních obnovách, dnech zamyšlení a dnech loučení se školou. Tyto formy se vyvinuly z těsného propojení mezi školou a farním společenstvím. Vycházely z existujících náboženských vědomostí a náboženské praxe mládeže.“¹

60. léta přinesla zásadní změny jak v životě církve (II. vatikánský koncil), tak v postavení mládeže ve společnosti (studentská revolta 1968). V důsledku těchto změn došlo v západní Evropě také k rychlému opouštění náboženské praxe mezi mladými lidmi a k uvolnění těsné vazby mezi školou a církevním společenstvím. Školní duchovní obnovy a další podobné akce vedené klasickým přednáškovým způsobem postupně ztrácely svou atraktivitu, a církve proto hledala nové formy, jak oslovit mladé lidi ve školách.

„Dnešní forma OD se vyvinula během společenských a církevních proměn (zvláště v důsledku II. vatikánského koncilu). Zjistilo se, že náboženská socializace už nefunguje tak samozřejmě jako dříve a že vyučování náboženství stejně jako práce s mládeží ve farnosti potřebují doplnění. (...)“

Koncepty OD se zaměřují v posledních dvaceti letech do světa, v němž mladí lidé žijí. Náboženské vzdělávání staví na mladých jako nositelích a subjektech víry. Velkého významu přitom nabývá třídní kolektiv ve škole.“²

Teologicko-pastorální reflexe vedoucí k uvedené změně se ubírala těmito směry:

- Koncilní ekleziologie představila církve jako *společenství (communio)* a zdůraznila její charakter Božího lidu³. Důsledkem tohoto nového sebepojetí církve v oblasti práce s mládeží by měla být nabídka církevního společenství jako domova pro všechny, zvláště pro ty, kdo jakýmkoli způsobem trpí nebo hledají smysl a směr svého života⁴. Dosavadní důraz na vzdělávání v církevní nauce a zdůvodňování morálních norem je tedy třeba posunout směrem k osobnímu přístupu k člověku a k reakci na jeho konkrétní potřeby.
- Společnost začíná chápat mladého člověka jako svéprávný subjekt, který si sám tvoří své životní názory a stupnici hodnot a který je také brán vážně ve veřejném životě. Církve nesmí tuto změnu ignorovat. I ona mu musí poskytnout prostor, v němž by se mohl takto rozvíjet, aniž by mu kladla podmínky nebo ho nutila k přijímání svých postojů a názorů. Jde tedy o posun v katechezi od indoktrinace k nabídce.⁵
- Pro práci s třídními kolektivy, v nichž jsou vedle sebe mladí lidé věřící, praktikující i nepraktikující, stejně jako nevěřící, je třeba přehodnotit cíle této práce: Nejde už o přímý

---

¹ *Orientierungstage für Jugendliche*. Katholische Schüler/innen-Jugend der Diözese St. Pölten, 1999, s. 9.

² SCHMIDT, R. Orientierungstage als Schulpastorales Angebot. In *Schulpastoral*. Don Bosco Verlag, München 1992, s. 66.

³ Srv. LG 9-16.

⁴ Srv. GS 1.

⁵ Srv. VKD 82-90.

náboženský cíl (probuzení a prohloubení víry a náboženské praxe), ale o širší cíl - nabídnout mladým lidem prostor a čas k zamyšlení a dialogu o nejzákladnějších otázkách jejich života.⁶

- Souběžně s touto změnou cíle je nutná i změna *metodiky*: už ne pouze předávání vědomostí a norem, ale prostor pro zážitek a dialog, ve kterém si mladí lidé sami utvářejí své životní názory a postoje. Pohled církve pak musí zaznít jako jeden z návrhů v takto respektované pluralitě. Argumentem pro tento pohled je především osobní svědectví života a víry těch, kdo akci vedou.⁷

První experimenty s novým pojetím duchovních obnov pod názvem Dny náboženské orientace proběhly v Německu v roce 1970.⁸ Společná synoda biskupů Německa vydala v roce 1975 dokument Cíle a úkoly církevní práce s mládeží, v němž potvrdila tuto novou koncepci. Napřed zde ukazuje skutečnou situaci mládeže v církvi: „*Mezi církví a mládeží, mezi církví dospělých a 'mladou církví' existuje napětí. Často má člověk dojem, jako by proti sobě stály dvě nepřátelské strany. Pro část mladých se církev stala něčím cizím, jiná část mládeže si udržuje od církve kritický odstup a sami ti, kteří se k církvi hlásí, často kritizují její formu i způsoby jednání.*“⁹ Pak vyhláší jeden ze základních principů nové koncepce pastorační práce s mládeží: „*Bylo by málo, kdyby jenom církev sama pracovala pro mládež. V církevní mládežnické práci jednají sami mladí lidé. Nejsou jen adresáty služby církve, ale jsou rovněž jejími nositeli. Mládežnická práce má naučit dospělosti v církvi i ve společnosti, což může tím více, čím rozhodněji vede mladé lidi k tomu, aby sami spoluvytvářeli život církve a společnosti.*“¹⁰

1.2 Rozšíření Orientačních dnů

Orientační dny (nebo Dny náboženské orientace) se staly po vydání tohoto dokumentu součástí pastoračních plánů většiny německých diecézí. Např. v diecézi Paderborn se v roce 1998 konaly OD ve 23 domech různých církevních institucí.¹¹ Po sjednocení Německa se projekt OD rozšířil i do východních spolkových zemí, např. v roce 1992 do diecéze Erfurt. Zde se organizátoři a referenti OD poprvé setkali s ateistickou mládeží bývalého komunistického bloku. I v tomto náročném prostředí však OD našly své místo: „*Ve skutečnosti jsou OD velmi zajímavým příkladem, jak se mohou křesťané a mladí nekřesťané setkávat. Úspěchy tohoto experimentu se ovšem nedají zachytit v číslech. Mnoho bude záviset na tom, zda se setkání bude opakovat a prohlubovat na jiných místech. Především zda se podaří to, co je otřásající, cizí, neskladné na otázce Boha, vytáhnout z úkrytu psychodynamických komplimentů, užitečnosti a hravosti a postavit do středu vlastní existence, osobního myšlení.*“¹²

---

⁶ Srv. EN 51-52.

⁷ Srv. EN 41.

⁸ Srv. OSANGER, R. „Einen schönen Tag erleben...“ – Chancen und Grenzen von Orientierungstagen im Rahmen des schulischen Religionsunterricht. In *Spuren des Lebens – Spuren von Gott*, Wien 1994, s. 40.

⁹ ZAKJ 1. In KAPLÁNEK, M. *Pastorace mládeže*. Praha 1999, s. 105.

¹⁰ ZAKJ 1. Tamtéž s. 106.

¹¹ Srv. *Besinnungstage, Schulendtage im Bistum Paderborn*. Paderborn 1998, s. 54 – 78.

¹² Angenommen, es gibt Gott... In *Christ in der Gegenwart 50/99*, Freiburg, s. 411 – 412.

V Rakousku se OD začaly realizovat v roce 1986 v tehdy nově postaveném salesiánském středisku Don-Bosco-Haus ve Vídni.¹³ Ten se stal také místem, odkud se tento projekt rozšiřuje po celé zemi, především díky každoročním kurzům pro vedoucí a referenty OD.¹⁴

V roce 1993 byl proveden dotazníkový průzkum mezi účastníky OD v šesti střediscích mládeže v Německu a Rakousku vedených salesiány.¹⁵ Šlo o akce jednodenní, dvoudenní i vícedenní, jejichž účastníky byli mladí lidé ve věku 14 – 18 let. 59% z nich studovalo na církevních školách, zbytek na státních. Většina (86%) se označila za katolíky, 11% za protestanty a 3% za nevěřící. Více než dvě třetiny dotázaných byly dívky. Překvapující je vysoká míra celkové spokojenosti s akcí – na pětistupňové škále je průměrné hodnocení 1,6, přičemž 90% dotázaných vyjádřilo přání zúčastnit se OD znova. Za nejdůležitější součást OD považují účastníci společenství a možnost vést otevřené rozhovory o tom, co je zajímavé. Nejdůležitějšími a nejčastěji požadovanými tématy byly třídní kolektiv, láska, smysl života, drogy a alkohol a na pátém místě víra a církev.

V celkovém hodnocení výsledků uvedeného výzkumu ukazuje Rudi Osanger, že spokojenost účastníků s akcí vychází především z možnosti třídy být spolu mimo školní prostředí, bavit se svobodně o věcech, na které se v jiných prostředích těžko zavádí řeč, „co je však nejdůležitější: není zde žádný tlak na výkon“.¹⁶ Dále uvádí několik oblastí, v nichž už OD přináší konkrétní výsledky a v nichž je také jejich velká šance do budoucna: **Poznání takového prostředí v katolické církvi, které je pro mladé lidi přijatelné („kladný bod“ pro církev), lepší orientace mladých lidí v pluralistické nabídce současného světa, otevření horizontů hlubších otázek po smyslu života a po Bohu i těm mladým lidem, kteří se jimi nikdy nezabývali.**¹⁷

V září 1999 začal první experiment s realizací OD v České republice. Výchovně pastorační tým v salesiánském Domě Ignáce Stuchlého ve Fryštáku u Zlína zorganizoval během školního roku 1999/2000 celkem třináct třídenních kurzů OD. Podrobné zkušenosti z nich uvádíme v kapitole 4.

Na jaře roku 2000 začali organizovat OD pod názvem Dny konfrontace salesiáni v Czenstochové v Polsku: „Dny konfrontace dovolují mládeži setkat se s tématy, která je zajímají, a dávají jí možnost prožít společenství také mimo školu. Pomáhají také mladému člověku poznávat a rozvíjet vlastní osobnost a odpovědně se zapojit do života společnosti.“¹⁸

---

¹³ Srv. OSANGER, R. s. 40.

¹⁴ Např. kurs JUGEND-ORIENTIERUNGSTAGE LEITEN trvající dva víkendy (19. – 21. 11. 1999 a 21. – 23. 1. 2000) podle prospektu *Don-Bosco-Haus, Veranstaltung und Kurse Oktober – Dezember '99*.

¹⁵ Srv. *Spuren des Lebens – Spuren von Gott, Chancen und Grenzen von Orientierungstagen für Jugendliche*. Wien 1994.

¹⁶ Tamtéž, s. 42.

¹⁷ Srv. tamtéž, s. 43-44.

¹⁸ *Konspekt pracy salezjańskiego ośrodka wychowania i animacji SOWA*. Czenstochowa 1999, s. 25.

2. CHARAKTERISTIKA

OD se odlišují od jiné pastorační nabídky církve pro mládež především tím, že se nabízejí celým třídním kolektivům. Tím se otvírá církvi přístup i k těm mladým lidem, kteří by do jejích zařízení jinak nikdy nepřišli. OD jsou tedy součástí pastorace mládeže a nacházejí se na rozhraní mezi školní pastorcí a nabídkou aktivit pro volný čas. Účast na nich je dobrovolná, jelikož se však uskutečňují v době školního vyučování, musí žáci, kteří se jich odmítnou zúčastnit, strávit tento čas ve škole. Od školního vyučování se přitom OD odlišují především zpracovávanými tématy, metodikou práce a skutečností, že se od žáků neočekává osvojení si vědomostí.

„OD jsou nabídkou katolických (v mnohých diecézích také evangelických) zřizovatelů/skupin školním třídám, aby se mohly od 8. školního stupně jeden nebo více dnů mimo školní budovu zabývat aktuálními osobními nebo společenskými otázkami. (...) Cílovou skupinou je celá třída, příp. ti, kdo se účastní vyučování náboženství.“¹⁹

OD jsou „jedno- nebo vícedenní akce, většinou v rámci vyučování náboženství. V Bavorsku jde o církevní akce, při nichž církev a stát spolupracují. Např. škola uvolňuje učitele pro OD jako vedoucí nebo jako pedagogický doprovod. Protože se OD odehrávají zpravidla mimo školu ve farních centrech nebo vzdělávacích domech, dávají žákům možnost pomocí určitých témat reflektovat jejich všední život, osobnost, chování a situaci ve společnosti, církvi a politice v atmosféře bez sankcí a bez přímého tlaku na výkon.“²⁰ „OD jsou nabídkou církve mladým lidem, ve které je jim dán k dispozici čas a prostor, aby mohli přemýšlet o svém životě, svých otázkách, nadějích a touhách a mohli je formulovat.“²¹

OD patří do oblasti školní pastorace jako součásti pastorace mládeže. „Při této akci se bere vážně životní situace žáků a interpretuje se na pozadí evangelia. Účastníkům mají být otevřeny perspektivy smyslu, mají být motivováni ke společnému slavení a děkování a k vypracování perspektiv pro své jednání. Označení „orientační“ zdůrazňuje záměr nabídnout pomoc v rozhodující životní situaci podle věku a školního stupně (puberta, hledání povolání, příp. přechod na jinou školu, hledání identity atd.) v oblasti osobního života, mezilidských vztahů, povolání a náboženství.“²²

Subjektem, který nabízí a realizuje OD, je křesťanská církev (zpravidla katolická). V prostředí sekularizované společnosti je to jedna z mála možností, kdy mohou mladí lidé vidět a zažít církev ne jako mrtvou instituci, ale jako společenství, které má co dát i dnešnímu světu. „Během OD prožívají mnozí mladí lidé církev nově nebo poprvé. O otázkách víry se může otevřeně hovořit. OD, které probíhají dobře, bývají většinou chápány jako zdařilá nabídka církve.“²³

---

¹⁹ *Orientierungstage für Jugendliche in Österreich, Grundsatzpaier.* Salzburg 1997, s. 2.

²⁰ SCHMIDT, 1992, s. 65.

²¹ Tamtéž, s. 65.

²² *Konzept zur Durchführung von religiösen Orientierungstagen.* Augsburg, 1989, s. 5.

²³ SCHMIDT, 1992, s. 68.

2.1 Cíle

Duchovní obnovy pro školy směřovaly především k upevnění víry a náboženské praxe účastníků. Pro novou koncepci Orientačních dnů bylo nutné přehodnotit toto cílové zaměření, především z hlediska situace mládeže vyrůstající v demokratické a pluralistické společnosti. Zde je třeba počítat s tím, že velká část mladých lidí nevěří v Boha, a ti, kteří věří, často neuznávají církev jako věrohodnou instituci. Původní úzký cíl musel být proto nahrazen cílem širším. Tím je snaha „společně s mladými lidmi najít orientaci k utváření života na základě křesťanského obrazu světa a člověka.“²⁴

V prostoru postkomunistické části Německa (diecéze Erfurt) je základní cíl formulován ještě obecněji: „Cílem OD je povzbudit účastníky při jejich hledání životní orientace, zabývat se přitom důležitými tématy a vytvořit k tomu vhodné prostředí.“²⁵

Podle místa, doby trvání, prostorových, časových a personálních možností, a také podle velikosti třídy, věku, složení a životní situace účastníků, se pak uvedený základní cíl konkretizuje v těchto oblastech:²⁶

- **Pomoc v náročných životních situacích** – hovořit s mladými lidmi o jejich osobní situaci, nabídnout pomoc při řešení životních problémů.
- **Hledání vlastní identity a rozvoj osobnosti** – **poznat vlastní možnosti a dary, ale také hranice a obavy a učit se s nimi zacházet**, rozvíjet své kreativní schopnosti (hudební, výtvarné, literární), hledat perspektivy pro další osobní rozvoj a pro smysluplné životní povolání.
- **Zkušenost víry a náboženská orientace** – **objevit náboženskou dimenzi života, uvědomit si svou osobní „historii víry“**, prožít církev jako společenství, které člověku pomáhá nacházet smysl života, odvážit se měnit svou dosavadní představu Boha, získat motivaci pro utváření života podle evangelia.
- **Prožitek společenství a sociální chování** – zlepšit své komunikační schopnosti, učit se řešit problémy v osobních vztazích, **prožít a pochopit skupinovou dynamiku v třídním kolektivu**, být citlivý pro druhé a umět vést dialog.
- **Schopnost vlastního odpovědného rozhodování** – přebírat odpovědnost za vlastní život, konstruktivně řešit problémy, rozšiřovat svůj obzor od odpovědnosti v malých skupinách k odpovědnosti v obci, v politice, kultuře, církvi.
- **Slavení, radost, díkůvzdání** – prostor a čas pro společné sdílení a slavení, nabídka bohoslužebných a meditačních chvil.

V centru OD však nestojí předem dané cíle, nýbrž konkrétní lidské osoby, jejich otázky a problémy. „To znamená, že OD nelze označit za úspěšné tehdy, když jsou zprostředkována určitá témata, ale když se podaří více se přiblížit k tématům mladých lidí a tím i k nim samým.“²⁷

---

²⁴ *Orientierungstage*, Salzburg, 1997, s. 4

²⁵ *Orientierung(s) Los?!*. Erfurt 1997, kap. Orientierung konkret (nestránkováno).

²⁶ Srv. *Orientierungstage*, Salzburg, 1997, s. 4-5; *Konzept*, Augsburg, 1989, s. 12-13; *Spuren des Lebens*, Wien, 1994, s. 4-5.

²⁷ *Orientierung(s) Los?!*. Erfurt 1997, kap. Orientierung konkret

2.2 Principy

Koncepce OD vychází z několika principů, na nichž by měla být vždy postavena jejich organizace i metodika. Jde o zdůraznění momentů, kterými se současné OD liší od předchozích duchovních obnov a jim podobných akcí:²⁸

- **Dobrovolnost:** Účast na OD musí být dobrovolná. Žáci musí předem vědět o zaměření celé akce i o tom, že od nich bude požadována spolupráce a osobní otevřenost v dialogu o příslušných tématech. Proto se musí také sami rozhodnout, zda se chtějí takové akce zúčastnit. Protože se OD konají v době školního vyučování, musí se ti, kdo se jich neúčastní, podřídit alternativnímu programu podle požadavků školy.
- **Orientace na účastníka a jeho životní zkušenost:** Zpracovávaná témata se musí dotýkat života a zkušeností mladých lidí. K tomu je nutné, aby účastníkům byla umožněna otevřenost a svoboda ve vyjadřování vlastních názorů. Studenti za ně nesmí být žádným způsobem postihováni, naopak každý názor musí být respektován, i když s ním může být vedena konstruktivní polemika. Těmto zásadám musí být podřízen také výběr a nasazení metod.
- **Spolurozhodování a partnerství:** Účastníci se musí sami podílet na vytváření programu. S určitým časovým předstihem před konáním akce vyplňují dotazník, v němž si volí témata, kterými se chtějí zabývat. Také se mohou rozhodnout, že na tematický blok pozvou i své učitele, kteří normálně na tuto část programu nemají přístup. Jasně vyjádřené názory třídy, pokud jsou konstruktivní, by měli vedoucí respektovat.
- **Skupinová dynamika (třídní kolektiv):** Pokud žije celá třída společně několik dní, lze využít k výchovným účelům také prvky skupinové dynamiky, která v takové situaci působí. OD mohou být dobrým odrazovým můstkem pro vývoj zdravých osobních i skupinových vztahů ve třídě (zvláště pokud je třída prožije v prvních dnech či týdnech své existence) i pro řešení už existujících problémů a konfliktů.
- **Ekumenická otevřenost:** Často se ve třídách setkávají mladí lidé z různých křesťanských církví, příp. i příslušníci či sympatizanti jiných náboženství. Otázky a problémy mladých lidí však neznají žádné konfesionální hranice. Proto i společné hledání odpovědí při OD zůstává vždy ekumenicky otevřené.

2.3 Náboženský rozměr

V chápání svého náboženského a církevního zaměření přinesl projekt OD nejzásadnější změnu oproti předchozím duchovním obnovám a akcím podobného typu. Důvodem byla radikální změna přístupu k náboženství a církvi, která byla zaznamenána u mladé generace v západní Evropě v průběhu 60. a 70. let:

„Žáci, kteří ještě mají živý kontakt s církví nebo jsou ve svých životních vyjádřeních s církví spojeni, jsou dnes v menšině. Ve všedním životě mnoha mladých hrají výslovně náboženské orientace jen nepatrnou roli; to platí jak pro oblast vlastního utváření života tak také pro zacházení s tzv. 'hraničními zkušenostmi' života. I vzhledem k takovým zkušenostem už nejsou křesťanské interpretační vzory pro mládež typické.

---

²⁸ Srv. *Spuren des Lebens*, Wien 1994, s. 10-11

Církev vnímají mnozí mladí lidé jako instituci, jež dává odpovědi na otázky, které mladí už takto nekladou. Zbývá už jen málo spojovacích bodů na křesťansky vykládané zkušenosti a symboly. To platí zvláště pro oblast morálně relevantních otázek: Vlastní morálka se zdůvodňuje sekulárně, což se obzvláště týká také oblasti sexuální morálky. Oficiální vyhlášení církve, pokud vůbec se berou na vědomí, jsou přijímána jen s nechápavým vrtěním hlavou. Pozadí práce na OD je určováno procesy ztráty tradičních náboženských představ.“²⁹

Reakcí na tuto skutečnost byla právě už uvedená snaha zajímat se o skutečný život mladých lidí, hledat spolu s nimi odpovědi na otázky, které opravdu hýbou jejich životem, namísto přednášení o otázkách, které si oni sami vůbec nekladou. Církev tak začíná pro mladé lidi plnit svou diakonickou funkci, tedy sloužit jim v jejich problémech, aniž by to podmiňovala souhlasem se svou naukou a plněním svých morálních požadavků.

„OD nemají za cíl zprostředkovat náboženská témata, stejně jako nejsou rozšířením a prodloužením vyučování náboženství. Především ale nenabízejí poslední využitelnou šanci dohnat ve spěchu náboženskou socializaci. Šance OD spočívá v možnosti nechat žáky prožít, že se církev (v osobách svých pracovníků) opravdu zajímá o jejich otázky a problémy. Skutečnost, že také církevní akce jako OD dává najevo upřímný zájem (bez náborových úmyslů) přímo o osobu žáka s jejími otázkami a problémy, mladé často překvapuje.“³⁰

2.4 Témata

Mladí lidé sami si předem volí témata, kterými se chtějí v průběhu OD společně zabývat. Nabídka, z nichž si mohou vybírat, se liší podle místa konání OD, zpravidla však obsahuje většinu z těchto témat:³¹

- Osobní identita – sebepoznání, sebepřijetí
- Třídní kolektiv
- Vztahy – rodina, přátelství, partnerství, sexualita
- Být mužem – být ženou
- Smysl života
- Závislosti - drogy, alkohol, gamblerství
- Sekty, okultismus
- Agrese, násilí, pravicový radikalismus
- Bůh, víra, náboženství, církev
- Život po smrti
- Budoucnost – studium, zaměstnání, povolání
- Globální otázky – ekologie, sociální problémy

---

²⁹ *Kreative Unterbrechung, Zur Gestaltung von Ötagen religiöser OrientierungÖ mit Schülerinnen und Schüler*, Bischöfliches Generalvikariat Münster, 1997, s. 25.

³⁰ Tamtéž, s. 25.

³¹ Srv. SCHMIDT, 1992, S. 72; *Konzept*, Augsburg, 1989, s. 32-33; *Spuren des Lebens*, Wien, 1994, s. 23-25

3. TEOLOGICKÁ KRITÉRIA

3.1 Orientační dny jako součást procesu evangelizace

Základním posláním církve je evangelizace. Jde o „proces, skrze nějž církev, vedena Duchem svatým, hlásá a šíří evangelium po celém světě“.³² „Evangelizační proces je postupně uspořádán do celků neboli 'základních momentů': misijní činnost pro nevěřící nebo pro ty, kteří žijí nábožensky lhostejně; úvodní katecheticko-iniciační činnost pro ty, kdo se rozhodli pro evangelium, a pro ty, kdo potřebují doplnit nebo oživit svou náboženskou praxi; pastorační činnost pro věřící křesťany, kteří mají již zralou víru, v lůně křesťanského společenství.“³³

I když u části žáků můžeme přepokládat jistou úroveň náboženského citění, příp. i víry v osobního Boha, je jisté, že s průměrnou středoškolskou třídou v v kterékoli zemi současné Evropy nelze pracovat jako se skupinou věřících a už vůbec ne jako se skupinou církevně socializovaných mladých lidí. Z hlediska evangelizačního procesu, jak jej církev sama chápe, spadá tedy tato činnost do jeho první fáze (preevangelizace), jejíž obsah koncilní Dekret o misijní činnosti církve (Ad gentes) charakterizuje jako „křesťanské svědectví, rozhovor a uplatňování lásky“.³⁴

Poněkud jiná situace je na církevních školách, kde bývá větší procento věřících i církevně socializovaných žáků. Téměř nikde však nenajdeme třídu, která by byla v tomto smyslu plně homogenní. Druhá odlišnost spočívá v tom, že rodiče žáků církevních škol dali najevo souhlas s křesťanským zaměřením výchovy svého dítěte, a to i v případě, že oni sami jsou ateisté. Nabídka OD církevními školami může být tedy formulována výslovně v náboženském smyslu a také samotný průběh OD může obsahovat více konkrétně náboženských impulzů. Nikdy by však nemělo dojít k tomu, aby se nevěřící část studentů cítila diskriminována a nucena k něčemu, co neodpovídá jejich životním potřebám. Proto i práci s církevními školami zařazujeme pro potřeby OD do první fáze evangelizačního procesu.

Práce s mládeží ve školních třídách se tedy bude zásadně lišit od pastorační práce s mládeží ve farních a jiných společenstvích, která je doposud převažující formou církevní práce s mládeží u nás. Ta totiž spadá většinou do třetí fáze evangelizačního procesu – „vytváření křesťanského společenství skrze svátosti a jejich udělovatele“,³⁵ případně do jeho druhé fáze – „zvěstování evangelia a pozvání ke konverzi, katechumenát a uvedení do křesťanství“.³⁶ Poznávacím znakem první fáze je především její diakonický charakter, tzn. že „se i církev prostřednictvím svých dětí spojuje s lidmi všech stavů, nejvíce však s chudými a trpícími, a ochotně se pro ně vydává. Podílí se na jejich radostech a bolestech, zná jejich životní tužby a problémy, trpí s nimi v úzkostech smrti. Těm, kteří hledají mír, touží odpovídat v bratrském dialogu a přinášet víru a světlo evangelia“.³⁷

---

³² VDK 48.

³³ VDK 49.

³⁴ VDK 47; Srv. AG 11-12.

³⁵ VDK 47; srv. AG 15-18.

³⁶ VDK 47; srv. AG 13-14.

³⁷ AG 12.

V oblasti práce s mládeží zdůrazňují toto **diakonické pojetí** především němečtí biskupové: „**Tak by měla církev chápat svou mládežnickou práci také jako společenskou diakonii,** tzn. že by měla být mládežnická práce skrze svou misijní orientaci službou jak mládeži, tak společnosti“.³⁸ „Církev slouží mladým lidem tím, že jim pomáhá se realizovat takovým způsobem, jehož měřítkem je Ježíš Kristus (Flp 2,6-11)“.³⁹ Tato služba církve by měla být nezištná, „**jejím cílem není získávat (rekrutovat), ale spíše motivovat a uschopnit k orientaci života na cestě, kterou ukazuje Ježíš**“.⁴⁰

3.2 Orientační dny jako realizace výchovného poslání církve

Deklarace II. vatikánského koncilu o křesťanské výchově (Gravissimum educationis) ve svém úvodu definuje charakter a cíl výchovy. V prvním článku ukazuje obecné principy výchovy, které se týkají všech lidí: „S využitím pokroku v psychologii, pedagogice a didaktice se má dětem a mladým lidem pomáhat, aby harmonicky rozvíjeli své tělesné, mravní i rozumové schopnosti, aby si postupně osvojili hlubší smysl pro odpovědnost za trvalý správný rozvoj svého života a za usilování o pravou svobodu a aby přitom velkodušně a vytrvale překonávali překážky. S postupujícím věkem mají dostávat i pozitivní a rozumnou pohlavní výchovu. Kromě toho ať jsou tak přiváděni k účasti na společenském životě, aby správně vybaveni nutnými a vhodnými prostředky byli schopni zařadit se aktivně do různých skupin lidské společnosti, aby byli přístupni dialogu s jinými a aby se ochotně přičiňovali o rozvoj obecného blaha. Podobně posvátný sněm prohlašuje, že děti a dospívající mají právo být vedeni k správnému posuzování mravních hodnot a k jejich osobnímu osvojení a také ke stále dokonalejšímu poznávání a milování Boha“.⁴¹

V dalším článku popisuje koncil principy specificky křesťanské výchovy, na kterou mají právo všichni pokřtění: „Všichni křesťané, když byli znovuzrozeni z vody a z Ducha svatého, stali se novým stvořením. Nazývají se a také jsou Božími dětmi, a mají proto právo na křesťanskou výchovu. Tato výchova usiluje nejen o zralost lidské osoby, právě popsanou, ale směřuje hlavně k tomu, aby pokřtění byli postupně uváděni do tajemství spásy a stále více si byli vědomi přijatého daru víry“.⁴²

Členové církve jsou pak vyzváni k uskutečnění všeobecné povinnosti vychovávat, kterou má církev jak vůči svým členům (v užším smyslu, podle čl. 2), tak vůči těm, kteří k ní nepatří (v širším smyslu, podle čl. 1): „Zvláštním způsobem se povinnost výchovy týká také církve.(...) Svým dětem je tedy církev jako matka povinna poskytnout takovou výchovu, aby byl celý jejich život naplněn Kristovým duchem. Zároveň však poskytuje činnou pomoc všem národům na podporu všestranného zdokonalení lidské osoby, k blahu pozemské společnosti a k lidštějšímu uspořádání světa“.⁴³

Nelze sice přesně zjistit, jaké procento žáků středních škol je pokřtěno v katolické církvi, víme však, že i velká část pokřtěných nikdy o víru a církev nejevila zájem, protože k tomu nebyla vedena svými rodiči. Přímé „uvádění do tajemství spásy“ by oni sami i jejich rodiče považovali za nepřipustné vnucování cizích názorů. Proto můžeme poslání církve

---

³⁸ ZAKJ 1. In KAPLÁNEK, s. 106.

³⁹ ZAKJ 3.1. In KAPLÁNEK, s. 112.

⁴⁰ ZAKJ 2. In KAPLÁNEK, s. 110.

⁴¹ GE 1.

⁴² GE 2.

⁴³ GE 3.

v rámci OD zařadit do první z těchto kategorií. „Je zapotřebí mít na paměti, že tu jde o 'výchovnou' cestu, která se ujímá mladých v situaci, v níž se nalézají, a snaží se je podpirat a usměrňovat, aby kráčeli k plnému lidství v té míře, jaká je pro ně možná. Lze jí tedy projít i v těch situacích, v nichž výslovná zvěst o Kristu je nesnadná, neproveditelná anebo tam, kde se ještě musejí vytvořit minimální předpoklady, aby se jí dostalo sluchu.“⁴⁴

Další fáze evangelizace a přímé prohlubování víry a náboženského života mladých lidí jsou pak cílem jiných církevních aktivit, především farních a diecézních společenství mládeže. Účastníci OD, kteří se nacházejí v těchto dalších fázích, musí tedy hledat uspokojení svých potřeb v jiných církevních nabídkách.

3.3 Orientační dny jako služba církve společnosti

OD jsou zaměřeny na mladé lidi v období adolescence (přibližně 15-20 let). V této životní fázi prožívá mladý člověk mnoho nových zkušeností, které utvářejí jeho budoucí charakter. Zvláště v oblasti hledání osobní identity jde často o zkušenosti natolik intimní, že je pro něj těžké, ne-li nemožné, sdílet je s druhými, zvláště staršími lidmi. Tak se musí s mnoha novými věcmi konfrontovat sám a chybí mu pohled z jiného úhlu, který by mu pomohl v jeho bezradnosti. Některé zkušenosti a problémy (např. vztahové, sexuální apod.) sdílí se svými vrstevníky, ale v podobě spíše vulgarizující než konstruktivní. Odpověď na jiné otázky (např. morální nebo náboženské) hledá u příslušných autorit. Často však nachází jen formální fráze vzdálené od života, a tak se utvrzuje v tom, že jeho situaci nemůže nikdo pochopit.

Přitom „v souvislosti s dalším vývojem abstraktního myšlení a potřebou najít odpověď na existenciální otázky se v adolescenci mění vztah k víře“.⁴⁵ Mladí lidé vychovaní v tradiční víře ji začínají zpochybňovat, zatímco mnoho těch, kteří byli vychováni jako ateisté, si poprvé v životě vážně klade otázku po Bohu. „Víra může dát vlastnímu životu hlubší smysl, který přesahuje jeho aktuální existenci a určuje jeho směřování. Nejvyšší autorita, které jsme oddáni, musí mít takovou hodnotu a trvalost, aby mohla sloužit jako spolehlivý rámec orientace za všech situací a po celý život. V souladu s ní bude možné najít uspokojivý smysl života. Mnozí mladiství se snaží najít opravdové hodnoty, které by byly trvalé a nepochybnitelné, a proto by mělo význam je dodržovat“.⁴⁶

OD chtějí nabídnout mladým lidem prostředí a čas k tomu, aby mohli o těchto otázkách přemýšlet, diskutovat, vyjadřovat vlastní názory, slyšet názory druhých, ať už svých vrstevníků nebo dospělých lidí. Všechny názory nejen smějí být vysloveny, ale také musí být brány vážně. Ani pedagogové, příp. teologové, nevystupují v průběhu OD jako neomylné autority, nýbrž jako partneři v dialogu. „Pokud jsou dospělí schopni brát adolescenta vážně a logickými argumenty obhajovat své stanovisko (nebo uznat svoje nedostatky), pomohou mu v hledání identity víc než jakýmikoliv radami. V polemice hledá adolescent informaci. V této vývojové fázi ji potřebuje hledat aktivně, už pro něj není vnitřně přijatelné, aby byl pouhým objektem, který někdo poučuje“.⁴⁷

---

⁴⁴ 23. GK 104.

⁴⁵ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. Praha, 2000, s. 272.

⁴⁶ Tamtéž, s. 273.

⁴⁷ Tamtéž, 282.

Tato skutečnost klade velké nároky na pedagogy, kteří vedou OD. Nejsou v roli učitele, proto mají větší možnost odpovědět na očekávání dospívajících: „*Adolescenti často hledají dospělého, který by jim imponoval, představoval přirozenou autoritu a bral je vážně, jako stejně hodnotné partnery. Potřebují, aby jim poskytl potřebnou korekci jejich názorů a projevů. Akceptovaná autorita jim pomáhá rozlišovat, jaké chování je pro společnost ještě únosné. Podle E. Z. Friedenberga (1967) lze toto hledání vysvětlit jako projev existenciální úzkosti, potřeby najít nějakou vnější moc, která by dospívajícímu poskytla podporu a nejistotu odstranila. Taková autorita a moc může být i duchovního charakteru, protože právě ta by měla všechny potřebné vlastnosti*“.⁴⁸

Dokument německých biskupů rozlišuje v církevní práci s mládeží „personální“ a „věcnou“ nabídku, přičemž nabídka personální – tedy přímá vztahová angažovanost konkrétních dospělých lidí – je důležitější.⁴⁹ „*V nabídce církve mládeži je rozhodující, že se církev sama nabízí jako společenství věřících nebo těch, kteří se snaží věřit. Církevní práce s mládeží poskytuje nejprve a hlavně 'personální nabídku': solidární a angažované skupiny, solidární a angažované vedoucí a spolupracovníky. 'Věcná nabídka' - domy, programy, akce – stojí na druhém místě. Věcná nabídka slouží nabídce personální a nesmí se jí zbavovat*“.⁵⁰

Cílem OD je odpovídat na touhu adolescentní mládeže sdílet pro sebe důležitá témata nejen s vrstevníky, ale také s věrohodnými dospělými, nabídkou prostoru, času a především lidí k tomuto dialogu. „*Mládežnická práce církve – mládežnická práce křesťanů – se zaměřuje na to, že se pokouší vytvořit prostor, v němž se mladí lidé učí poznávat život, rozumět mu a dávat mu formu, kde usilují nejen pochopit a měnit život v jeho vlastních souvislostech, ale jsou otevřeni také otázkám po smyslu a cíli života. Jedná se o prostředí, kde se odpovědi na tyto otázky hledají u Ježíše, kde začíná církev – jakožto společenství – naslouchat Ježíšovu slovu a poznávat jeho život i mimo církevní organizovanou mládežnickou práci*“.⁵¹

4. SITUACE U NÁS

4.1 Náboženská situace mládeže

Z několikerého sčítání organizovaného Českou biskupskou konferencí vyplynulo, že v České republice se pravidelně účastní nedělních bohoslužeb asi 4,5 % obyvatel. Podle výzkumu, který vedl v postkomunistických zemích v roce 1998 rakouský profesor Paul M. Zulehner, se u nás 73 % obyvatel považuje za nevěřící („bez vyznání“). Je to nejvyšší procento ze všech deseti zkoumaných zemí.⁵² 21 % obyvatel se považuje za „náboženské“ a pouze 6 % za „silně náboženské“.⁵³ Průzkum Petra Saka z roku 1997 ukázal, že 20,5 % mladých lidí (15 – 30 let) u nás se považuje za ateisty a dalších 41,4 % za ateisty uznávající existenci jevů, které nelze materialisticky vysvětlit. Celkem 20 % mladých lidí věří

---

⁴⁸ Tamtéž, 283.

⁴⁹ Srv. ZAKJ 4. In KAPLÁNEK, s. 116-121.

⁵⁰ ZAKJ 4; tamtéž, s. 116.

⁵¹ ZAKJ 1; tamtéž, s. 105.

⁵² Srv. TOMKA, M., ZULEHNER, P. M. *Religion in den Reformländern Ost(Mittel)Europas*. Wien, 1999, s. 27.

⁵³ Tamtéž, s. 33.

v existenci osobního Boha, pouze 14 % však věří, že Bůh stále zasahuje do běhu světa.⁵⁴ Téměř 8 % naší mládeže o sobě prohlašuje, že se účastní náboženských obřadů 1x za týden, příp. každý den.⁵⁵ Pouze 4,6 % mladých lidí však považuje při hledání Boha za důležité dodržovat příkazy církve a ještě méně (2,3 %) jich klade důraz na poslušnost církevním autoritám.⁵⁶

Promítneme-li výsledky uvedeného průzkumu na průměrnou středoškolskou třídu (30 studentů), pak lze očekávat, že dva až tři studenti z ní se pravidelně účastní nedělních bohoslužeb, 6 jich věří v existenci osobního Boha, ale pouze 4 jsou přesvědčeni, že tento Bůh zasahuje do běhu světa. 1 – 2 studenti považují za důležité dodržovat příkazy církve a 0 – 1 klade důraz na poslušnost církevním autoritám.

Na pozadí těchto sociologických údajů ještě jasněji vyniká nutnost chápat OD v České republice jako součást procesu preevangelizace a dát jim výrazně diakonický charakter.⁵⁷ Součástí tohoto přístupu je také rezignace na jakoukoliv snahu o nábor do církve nebo vnučování křesťanských názorů. „Myslíme si, že pokud v naší propagaci neuvádíme, že se jedná o nábožensky zaměřený program, nemáme právo ho tam ani nijak 'pašovat'. Vždy platí pravidlo, že by se při tomto pobytu měl každý, ať je jakéhokoli vyznání a přesvědčení, cítit svobodně a neměl by mít pocit manipulace. Katolická hodnotová orientace jako taková není žákům cíleně prezentována. Protože se do diskusí zapojujeme i my, přinášíme do nich samozřejmě i náš pohled na svět. Nepovažujeme se však za vlastníky pravdy a náš názor je jen jedním názorem z množství těch, které v debatě zazní.“⁵⁸

4.2. Priority práce s mládeží v České republice

Z hlediska běžného chápání výchovné práce v naší společnosti patří OD do oblasti tzv. primární prevence, kterou lze charakterizovat jako předcházení zneužívání drog a delikventnímu jednání u celé populace dětí a mládeže.⁵⁹ Programy zaměřené na prevenci kriminality a zneužívání drog jsou v současné době podporovány příslušnými státními úřady.⁶⁰ OD se tak mohou stát jednou z významných nabídek, která na tento požadavek reaguje.

V roce 1997 schválilo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR Koncepti prevence zneužívání návykových látek a dalších sociálně patologických jevů u dětí a mládeže, jejíž součástí je také tzv. Minimální preventivní program s názvem Škola bez drog.⁶¹ V rámci tohoto programu se každé škole ukládá povinnost věnovat určitý čas speciálním preventivním

⁵⁴ Srv. SAK, P. *Proměny české mládeže*. Praha, 2000, s. 105.

⁵⁵ Srv. tamtéž, s. 124.

⁵⁶ Srv. tamtéž, s. 121.

⁵⁷ Srv, kap. 3.1: OD jako součást procesu evangelizace.

⁵⁸ DUDÁKOVÁ, A. *Přijďte se zorientovat*, in *Moderní vyučování*, říjen 2000, s. 24.

⁵⁹ Srv. např. MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*, Praha, 1998, s. 259-260.

⁶⁰ Meziresortní protidrogová komise, zřízená vládou ČR, a Republikový výbor pro prevenci kriminality, který spadá pod Ministerstvo vnitra. Srv. MATOUŠEK, KROFTOVÁ, *Mládež a delikvence*, Praha 1998, s. 283.

⁶¹ *Škola bez drog*, MŠMT, 15. 12. 1997, čj. 35.333/97-26.

programům, které nabízejí různé státní i nestátní subjekty. Na okrese Zlín je projekt OD v Domě Ignáce Stuchlého ve Fryštáku zařazen do nabídky těchto programů, která je určena ředitelům, preventistům a výchovným poradcům základních a středních škol.⁶²

4.3 Projekt Orientačních dnů

Salesiánská provincie Praha založila k 1. 9. 1996 ve Fryštáku u Zlína dům pro setkávání mládeže a salesiánské rodiny z celé České republiky s názvem Dům Ignáce Stuchlého (DIS) – salesiánské centrum pastorační mládeže. V projektu schváleném provinciální radou Salesiánské provincie Praha 27. 8. 1996 je v kapitole 3.4.1 o plánovaných aktivitách také následující bod: „Orientační dny pro třídy mládeže ze 2. a 3. stupně škol, zvláště církevních – nabídka dvoudenních pobytů s programem ve dnech školního vyučování.“⁶³

Uvedený bod projektu se začal realizovat ve školním roce 1999/2000. Propagační kampaň, která začala na jaře 1999, směřovala v této první fázi k církevním školám na Moravě. Během následujícího školního roku byla rozšířena na všechny střední školy a vybrané základní školy ve Zlínském regionu. Propagační leták i podrobnější informace pro učitele viz v příloze.

Koncepce OD vycházela z německého projektu a jejich konkrétní podoba stavěla na osobních zkušenostech organizátorů ve třech místech: Jugendbildungsstätte Kupferberg v Detmoldu (Sekulární institut sv. Bonifáce), Aktionszentrum v Benediktbeuern (SDB, provincie Mnichov) a Don-Bosco-Haus ve Vídni (SDB, provincie Vídeň). Dále bylo využito dosavadních zkušeností v práci s mládeží v Domě Ignáce Stuchlého a v salesiánských střediscích mládeže v celé České republice.

Pro specificky české podmínky byl cíl OD formulován takto: „Cílem našeho projektu je přivádět mladé lidi k utváření vlastního názoru a ochotě přijmout odpovědnost za svůj život. K tomu docházíme při společném řešení jejich otázek a problémů z oblasti sebepoznání a vytváření vlastní identity, mezilidských vztahů (rodina, partnerské vztahy, vrstevníci), závislosti (drogy, alkohol, gamblerství), sekt a globálních otázek.

Skrze tyto společné rozhovory a zážitky mají studenti možnost se i jako třída navzájem sobě více přiblížit a lépe se poznat. Dochází tak k většímu zájmu o druhého, zkvalitnění vzájemných vztahů, utváření třídního kolektivu. Tento cíl je podstatný zejména pro první ročníky, kdy jako třída jsou spolu mimo školní prostředí poprvé.

Velkou pomocí jsou Orientační dny i pro pedagogy, kteří studenty doprovázejí. Mají možnost být s nimi i v jiném než školním prostředí a navázat s nimi osobnější vztah.“⁶⁴

Metody práce jsou různorodé: „K nejdůležitějším patří rozhovor, práce v malých skupinách i v plénu, kreativní zpracování tématu (využití různých technik i druhů materiálu), metody převzaté a upravené pro OD z psychologie (testy, psychodramatické a projektivní techniky), relaxační techniky (meditace s hudbou, ztišení) a pedagogika zážitku (postavená na technikách, ve kterých si mohou účastníci dané téma skutečně prožít a následně reflektovat).

---

⁶² Prevence sociálně-patologických jevů, nabídka pro školy, vytvořilo Centrum prevence ve spolupráci s ostatními zainteresovanými subjekty, Zlín, srpen 1999.

⁶³ MARTINEK, M. Dům Ignáce Stuchlého. Pardubice, 1996, s. 4.

⁶⁴ DUDÁKOVÁ, A. Orientační dny. Fryšták, 2000, Popis projektu, s. 2. Projekt předložen jako součást Žádosti o finanční dotaci na protidrogovou politiku vlády ČR v roce 2000.

V práci se skupinou jsou obvykle využívány techniky řízeného rozhovoru, účastníkům je ale dána i možnost individuálního rozhovoru s vedoucím skupiny.“⁶⁵

Realizace projektu OD byla doporučena Referátem sociálních věcí Okresního úřadu Zlín a protidrogovou koordinátorkou zlínského okresu. Odbornou garanci za něj převzala **PhDr. Božena Veškrnová**, metodička prevence pověřená Školským úřadem, pracovnice Pedagogicko-psychologické poradny ve Zlíně.⁶⁶ Církevním garantem je provinciál české provincie Salesiánů Dona Boska, která je zřizovatelem Domu Ignáce Stuchlého.

4.4 Personální a finanční zajištění

Projekt OD realizují salesiáni a laičtí zaměstnanci, kteří pracují v Domě Ignáce Stuchlého. Vyžaduje se, aby byli absolventy vysoké školy nebo vyšší odborné školy pedagogického, teologického nebo psychologického směru, nejlépe se zaměřením na pedagogiku volného času. Pokud má být věnován dostatek času na administrativní a propagační záležitosti a také na přípravu a hodnocení každého kurzu, pak může **dvoučlenný tým pracovníků** uskutečnit asi **3 kurzy OD v jednom měsíci**.

Ubytování a stravu v průběhu kurzu si hradí sami účastníci, na další výdaje (především mzdové) přispívá salesiánská provincie a dobrovolní dárci. Usilujeme o finanční podporu státu a nadací.

4.5 Konkrétní podoba Orientačních dnů

Třída přijíždí zpravidla v pondělí dopoledne a odjíždí ve středu po obědě. Každý den dopoledne a odpoledne jsou tříhodinové tematické bloky, v nichž se ve dvou skupinách probírají témata, která si účastníci předem zvolili. Tyto bloky, naplněné různými kreativními a dialogickými technikami, tvoří páteř celé akce. Ráno a večer se účastníci scházejí na tzv. impuls – tiché zamyšlení s využitím meditační hudby, diapozitivů a jiných technik. Po obědě je volno, večerní program bývá zpravidla zábavný a organizují si ho studenti sami.

OD připravuje a vede tým alespoň dvou profesionálních pedagogů. S třídou přijíždí zpravidla dva doprovázející učitelé, kteří se neúčastní tematických bloků. „*Učitelé se tematického programu nezúčastňují právě proto, aby se předešlo možným zábránám žáků při vyjadřování vlastního názoru. Přesto se nám již několikrát stalo, že si žáci přáli, aby se jejich učitelé účastnili celého programu společně s nimi. V takových případech necháváme žáky tajně hlasovat, a když všichni souhlasí, není důvod jim nevyhovět.*“⁶⁷

Učitelé jsou však v pravidelném kontaktu s pedagogy, kteří vedou OD, a vyměňují si s nimi zkušenosti. Na ostatních částech programu spolupracují, ve volnu a v noci přebírají odpovědnost za studenty.

Podrobnější informace o průběhu OD viz v propagačních materiálech v příloze.

4.6 První zkušenosti

Od 1. 9. 1999 do 6. 12. 2000 se zúčastnily OD ve Fryštáku 23 třídy s celkovým počtem 691 studentů. Šlo o třídy z těchto středních škol:

---

⁶⁵ Tamtéž, s. 3-4.

⁶⁶ Srv. DUDÁKOVÁ, A. *Orientační dny*. Fryšták, 2000.

⁶⁷ DUDÁKOVÁ, A. *Přijďte se zorientovat*. In *Moderní vyučování*, říjen 2000, s. 24.

- Cyrilometodějská střední pedagogická škola a gymnázium, Brno, Lerchova ul.
- Biskupské gymnázium, Letovice
- Biskupské gymnázium, Brno, Barvičova ul.
- Střední zdravotní škola a Vyšší zdravotní škola, Zlín
- Gymnázium Zlín

Jeden kurz OD absolvovali studenti 1. ročníku speciální pedagogiky na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity v Brně za účelem bližšího poznání této formy pedagogické práce.

Frekvence témat, která si účastníci vybírali, byla následující:

- vztahy – 12x,
- osobní identita - 6x,
- smysl života - 7x;
- sekty, okultismus - 5x
- závislosti – 4x,
- budoucnost; Bůh, víra, církev; globální otázky – 3x.

Ve známkování na pětistupňové škále v hodnotícím dotazníku se jednotlivá témata (příp. části programu) umístila takto (jde o průměrnou známku):

- impulzy – 1,00
- celkové hodnocení – 1,00
- smysl života – 1,07
- Bůh, víra, církev – 1,00
- sekty, okultismus – 1,40
- závislosti – 1,05
- vztahy – 1,11
- osobní identita – 1,11
- budoucnost – 1,66
- globální otázky – 1,66

ROZPIS ZÚČASTNĚNÝCH TŘÍD

11. – 13. 10. 1999	1. B P Cyrilometodějská střední pedagogická škola a Gymnázium Lerchova Brno - 33 studentů
24. – 27. 10. 1999	II. A III. roč., Biskupské gymnázium Letovice – 26 studentů
10. - 12. 11. 1999	2. A Pg, CMSPgŠaG Lerchova Brno - 26 studentů
22. – 24. 11. 1999	1. A Pg, CMSPgŠaG Lerchova Brno – 33 studentů
29. 11 – 1. 12. 1999	3. B Pg, CMSPgŠaG Lerchova Brno – 25 studentů

19. –22. 12. 1999 1. A, BiGy Letovice – 35 studentů
10. - 12. 4. 2000 1.A VS, Střední zdravotní škola Zlín – 30 studentů
15. – 17. 4. 2000 1.B VS, SZŠ Zlín – 30 studentů
10. – 12. 5. 2000 1. roč. spec. Pg, Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity Brno – 17 studentů
15. – 17. 5. 2000 kvarta, Biskupské gymnázium Brno – 27 studentů
22. – 24. 5. 2000 2. B, Gymnázium Zlín – 30 studentů
29. – 31. 5. 2000 3. C, Gymnázium Zlín – 29 studentů
19. – 21. 6. 2000 2. B Pg, CMSPgŠaG Lerchova Brno – 30 studentů
6. – 8. 9. 2000 1. A VS, SZŠ a VZŠ Zlín (seznamovací dny) – 30 studentů
11. – 13. 9. 2000 1. B VS, SZŠ a VZŠ Zlín (seznamovací dny) – 32 studentů
18. – 20. 9. 2000 1. B Pg, CMSPgŠaG Lerchova Brno – 30 studentů
25. – 27. 9. 2000 1. A Pg, CMSPgŠaG Lerchova Brno – 30 studentů
9. – 11. 10. 2000 3. A Pg, CMSPgŠaG Lerchova Brno – 34 studentů
16. – 18. 10 2000 2. A Pg, CMSPgŠaG Lerchova Brno – 33 studentů
23. – 25. 10. 2000 kvinta, CMSPgŠaG Lerchova Brno – 27 studentů
20. - 22. 11. 2000 I. a II. ročník, BiGy Letovice - 40 studentů
27. - 29. 11. 2000 III. a IV. ročník, BiGy Letovice – 40 studentů
4. - 6. 12. 2000 2. C, Gymnázium Zlín - 27 studentů

4.7 Celkové hodnocení

Uvedené zkušenosti vychází zatím z tak malé empirické základny, že z nich ještě nelze vyvozovat obecné závěry. Omezím se proto na několik bodů, které považuji za pozitivní, resp. negativní znamení. Za pozitivní lze považovat tyto skutečnosti:

- Někteří z účastníků propagují OD i další programovou nabídku Domu Ignáce Stuchlého ve svých školách a mezi svými kamarády a sami se hlásí na víkendové a prázdninové akce podle vlastního zájmu.
- Několik účastníků aktivně odpovědělo na nabídku užší spolupráce s Domem Ignáce Stuchlého a zapojilo se do skupiny jeho dobrovolných spolupracovníků (animátorů).
- Církevní i státní školy, které poznaly realitu OD zblízka, o ně jeví opakovaný zájem, a to i přesto, že v rámci u nás platných směrnic k tomu nemají žádný oficiálně vymezený prostor.
- Rozhovor s hlavní realizátorkou OD Mgr. Andreou Dudákovou byl uveřejněn v časopise Moderní vyučování (říjen 2000, s. 24).

- Dotazníkové hodnocení probíraných témat i celkové organizace kurzů z hlediska účastníků vyznívá až překvapivě kladně. Zdá se tedy, že projekt skutečně reaguje na otázky, které si mladí lidé kladou.
- Účastníci i pedagogové často projevují překvapení nad tím, že jim tuto akci nabízí právě církevní organizace, aniž by se snažila z nich „dělat křesťany“. Většina z nich si tak může zlepšit svou dosavadní představu o církvi.

Z negativních zkušeností lze uvést následující:

- Některé státní školy projevují zpočátku velkou nedůvěrou, protože si nedovedou představit, že by jim církev mohla nabízet, službu, jejímž cílem není „katolická indoktrinace“. Přestavitelé některých církevních škol jsou zase přesvědčeni, že jejich vlastní nabídka aktivit k prohloubení životní orientace žáků je dostatečná a OD považují za přebytečné.
- Vzhledem k nedostatku finančních prostředků nedisponuje Dům Ignáce Stuchlého dostatečným materiálním zázemím k těmto akcím a také naše pracovnice jsou často přetíženy. Z téhož důvodu nemůžeme pro některá specifická témata získat kvalitní externí odborníky nebo zajistit našim zaměstnancům odborná školení.

4.8 Další perspektivy

Ukázali jsme, že **projekt OD odpovídá na současné potřeby naší dospívající mládeže a zároveň je v souladu s evangelizačním posláním církve i s výchovnými prioritami české společnosti.** Dosavadní zkušenosti jsou důvodem pro předpoklad, že by se tato činnost mohla dále rozšiřovat a zkvalitňovat. Kromě kladného působení na naši mládež by to také přispělo ke **zlepšení obrazu církve ve vnímání velké části naší společnosti.**

Pro další rozšíření projektu OD v českém prostředí by bylo třeba připravit podmínky splněním několika předpokladů:

- Vytipovat konkrétní objekty, ve kterých by bylo možné OD realizovat. Bez větších úprav by k tomu byla vhodná Diecézní střediska života mládeže (DCŽM) nebo střediska různých řádů, hnutí i diecézí určená ke konání exercicií, duchovních obnov a dalších pobytových akcí. Dále by bylo možné rekonstruovat za tímto účelem některé dosavadní budovy far, klášterů a jiných církevních zařízení.
- Připravit kvalifikovaný personál z řad absolventů vyšších a vysokých škol příslušných směrů. Těm by bylo třeba nabídnout specializovaný kurs, příp. praxi v některém z našich nebo zahraničních středisek, která realizují projekt OD.
- Zajistit větší věrohodnost při nabízení projektu jeho schválením a doporučením příslušnou autoritou – pro státní školy Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, pro církevní školy Českou biskupskou konferencí.
- Vytvořit systém finančního zabezpečení projektu, v němž by bylo využito tří zdrojů: plateb účastníků (příp. podpory školy) za pobyt a stravu, dotací MŠMT (např. zařazením příslušných středisek do sítě škol a školských zařízení) a podpory příslušné církevní instituce (diecéze, řádu apod.).

5. ZÁVĚR

Touto prací o projektu Orientačních dnů bych chtěl dát malý příspěvek k vytváření pastoračního projektu české církve, který by měl být jedním z výsledků našeho sněmovního procesu. Moje práce je motivována spiritualitou Dona Boska, který se setkával s Bohem v každém mladém člověku. Proto chci v závěru citovat slova z dokumentu 23. generální kapituly SDB:

„Věříme, že Bůh miluje mladé lidi. To je víra, která stojí u zrodu našeho povolání a která motivuje náš život a všechny naše pastorační aktivity.

Věříme, že Ježíš chce sdílet 'svůj život' s mladými: Oni jsou nadějí nové budoucnosti a nesou v sobě seménka Božího království, ukrytá ve svých touhách.

Věříme, že Duch svatý je přítomen v mladých lidech a že skrze ně chce vytvořit autentičtější lidské a křesťanské společenství. On již působí v jednotlivých osobách i skupinách. Svěřil jim prorocký úkol; ten mají rozvinout ve světě, který je také světem nás všech.

Věříme, že nás Bůh očekává v mladých lidech, aby nám poskytl milost setkávat se s ním a aby nás disponoval sloužit mu v nich tím, že budeme uznávat jejich důstojnost a vychovávat je k plnosti života.

Chvíle výchovy se tak stává přednostním místem našeho setkávání s ním.⁶⁸

Použitá literatura

Dokumenty:

GS – II. Vatikánský koncil, Pastorační konstituce o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*, 1965.

LG - II. Vatikánský koncil, Věřoučná konstituce o církvi *Lumen gentium*, 1964.

AG – II. Vatikánský koncil, Dekret o misijní činnosti církve *Ad gentes*, 1965.

GE – II. Vatikánský koncil, Deklarace o křesťanské výchově *Gravissimum educationis*, 1965.

EN – Pavel VI., Apoštolská exhortace *Evangelii nuntiandi*, 1975.

RM – Jan Pavel II., Encyklika o stálé platnosti misijního poslání *Redemptoris missio*, 1990.

VDK – Kongregace pro klérus, *Všeobecné direktorium pro katechizaci*, 1997.

VKD – Kongregace pro klérus, *Všeobecné katechetické direktorium*, 1971.

23. GK – Dokument 23. Generální kapituly Salesiánů Dona Boska *Výchova mládeže k víře*, 1990.

ZAKJ –Dokument Společné synody biskupů Německa *Cíle a úkoly církevní práce s mládeží*, 1975.

Ostatní literatura:

---

⁶⁸ 23. GK, 95.

- Angenommen, es gibt Gott...* In Christ in der Gegenwart 50/99, Freiburg, s. 411 – 412.
- Besinnungstage, Schulendtage im Bistum Paderborn.* Paderborn 1998, s. 54 – 78.
- DUDÁKOVÁ, A. *Orientační dny.* Fryšták, 2000. Projekt předložen jako součást Žádosti o finanční dotaci na protidrogovou politiku vlády ČR v roce 2000.
- DUDÁKOVÁ, A. *Přijďte se zorientovat,* in Moderní vyučování, říjen 2000.
- KAPLÁNEK, M. *Pastorace mládeže.* Praha 1999
- Konспект pracy salezjańskiego ośrodka wychowania i animacji SOWA.* Czenstochowa 1999.
- Konzept zur Durchführung von religiösen Orientierungstagen.* Augsburg, 1989.
- Kreative Unterbrechung, Zur Gestaltung von Tagen religiöser Orientierung mit Schülerinnen und Schüler,* Bischöfliches Generalvikariat Münster, 1997, s. 25.
- MARTINEK, M. *Dům Ignáce Stuchlého.* Pardubice, 1996.
- MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence,* Praha, 1998.
- Orientierung(s) Los?!* Erfurt 1997.
- Orientierungstage,* Salzburg, 1997.
- Orientierungstage für Jugendliche in Österreich, Grundsatzpaier.* Salzburg 1997.
- Orientierungstage für Jugendliche.* Katholische Schüler/innen-Jugend der Diözese St. Pölten, 1999.
- Prevence sociálně-patologických jevů, nabídka pro školy,* vytvořilo Centrum prevence ve spolupráci s ostatními zainteresovanými subjekty, Zlín, srpen 1999.
- SAK, P. *Proměny české mládeže.* Praha, 2000.
- SCHMIDT, R. *Orientierungstage als Schulpastorales Angebot.* In *Schulpastoral.* Don Bosco Verlag, München, 1992.
- Spuren des Lebens – Spuren von Gott, Chancen und Grenzen von Orientierungstagen für Jugendliche.* Wien, 1994.
- TOMKA, M., ZULEHNER, P. M. *Religion in den Reformländern Ost(Mittel)Europas.* Wien, 1999.
- VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie.* Praha, 2000, s. 272.